

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์เชิงพุทธจริยธรรมการบริหารราชการแผ่นดิน
ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ที่ปรากฏในไตรภูมิโลกวิณจยกถา

ผู้วิจัย : นางสาวชะม้อย คุ่มพล

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตฺติธโร) ผศ.,ดร., ป.ธ.๔, พธ.บ.
(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) M.A., Ph.D. (Soc.)

: อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี ป.ธ.๗, พ.ม., พธ.บ., ศศ.บ.,
PGDLS, M.Lib.Sc., พธ.ด.

: อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต พ.ม.ช.,พธ.บ.,M.A., Ph.D. (Pol.Sc.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการบริหารราชการแผ่นดินของ
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการ
บริหารราชการแผ่นดินในสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ โดยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จากไตรภูมิโลก
วิณจยกถา ตลอดจนหนังสือและเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า

การบริหารราชการแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชนั้น
ทรงยึดถือแบบอย่างธรรมเนียมตาม พระมหากษัตริราชเจ้าในอดีต ซึ่งสามารถสืบค้นไปได้
จนถึงสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะพระมหากษัตริราชเจ้าในอดีต ซึ่งสามารถสืบค้นไปได้
เป็นปฐม จากพระราชดำริตามแนวคิดในไตรภูมิพระร่วงนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดให้เรียบเรียง
ไตรภูมิโลกวิณจยกถา ขึ้นในรัชสมัยของพระองค์

โดยเนื้อหาของเรื่อง คล้ายคลึงกับไตรภูมิพระร่วงของพระมหากษัตริราชเจ้าในอดีต
กล่าวคือบรรยายถึงไตรภูมิ ได้แก่ สามโลก ได้แก่แก่มนุษย์ สวรรค์ และนรก จะเห็นได้ว่าในส่วน ข
กุกุโลบายในการปกครองไพร่ฟ้าประชาชน จะเน้นแนวปฏิบัติ ๒ ประการ คือ

๑. แนวปฏิบัติทางโลกี ยวิสัย เน้นสอนให้มนุษย์ปฏิบัติชอบประกอบความดีโดยมี
จุดหมาย คือ

๑.๑ การทำความดีแล้วมีผลดีตอบสนองในชาตินี้

๑.๒ การทำความดีแล้วไปเกิดใหม่ในภพที่ดี เช่น ไปเกิดในสวรรค์ที่สมบูรณ์ด้วยทิพยสมบัติ หรือเกิดเป็นมนุษย์ในแดนอุดมคติที่รื่นรมย์ กล่าวคือ อุตตรกुरुทวีป โดยเฉพาะขอให้เกิดทันยุคของพระศรีอารียเมตไตรย เป็นต้น

๒. แนวปฏิบัติทาง โลกุตตรวิสัย โดยมีจุดมุ่งหมายคือความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ได้แก่ การบรรลุประนิพพาน

ในส่วนรัฐประศาสน์นโยบายนั้น ไตรภูมิโลกวินิจฉัยชี้ให้เห็นหลักธรรมที่พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองบริหารพึงยึดถือปฏิบัติ ได้แก่จักรวรรดิวัตร อันอาจสรุปลงในทศพิธราชธรรม ดังนี้ ไตรภูมิโลกวินิจฉัยจึงเป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติทั้งของผู้ปกครอง และประชาชน อันเป็นแนวทางให้สืบทอดถือปฏิบัติสืบมาถึงรัชกาลปัจจุบัน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงหลักจริยธรรมอันได้จากการศึกษาคัมภีร์ไตรภูมิโลกวินิจฉัยใน ๓ ด้านคือ ด้านการเมืองการปกครอง ๑ ด้านเศรษฐกิจ ๑ และด้านสังคม ๑ ในด้านการเมืองการปกครองนั้น หมวดธรรมสำคัญได้แก่ จักรวรรดิวัตร ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ และหลักการของพระราชผู้ปกครองโดยธรรมและไม่เป็นธรรมเป็นอย่างไร ในส่วนของเศรษฐกิจเน้นหมวดธรรมจากโภคสูตร โภคอาทียสูตร คือการแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรมแล้วพึงจับจ่ายใช้สอยอย่างไร จนกระทั่งถึงการบำรุงราษฎรด้วยเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการค้าขาย อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ในส่วนสังคม มีการชำระกฎหมายตราสามดวง การสังคายนาพระไตรปิฎกและคัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่นๆ การฟื้นฟูประเทศชาติและพระศาสนาในด้านต่าง ๆ

เหนือสิ่งอื่นใด วัตถุประสงค์ของการเรียบเรียงหนังสือไตรภูมิโลกวินิจฉัยนี้ ก็เช่นเดียวกันกับไตรภูมิพระร่วง คือต้องการให้บุคคลเชื่อในกรรมและวิบากคือผลแห่งกรรมว่า ผลแห่งกรรมส่งผลเป็นวิบากให้บุคคลได้รับทุกข์หรือเสวยสุขในภพภูมินั้น ๆ จนกว่าจะบรรลู่ถึงวิสุทธิภูมิ คือแดนอันบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงเข้าถึงแดนแห่งอมตมหานิพพานเป็นที่สุด.

Thesis Title : An Analytical Study of Buddhist Ethics for Public Administration in the Reign of King Rama I in Conformity to Traibhumilokavinicchayakatha

Researcher : Miss Chamoi Khumphon

Degree : Master of Arts (Public Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Phrakhru Pariyattikittidhamrong
Pali IV, B.A. (Hons.), M.A., Ph.D. (Soc.)

: Dr. Songvit Kaeosri Pali VII, Ed. Dip., B.A. (Buddhism), B.A. (Inf. Sc.), M.Lib.Sc., Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Phichet Tungto, B.A., M.A., Ph.D. (Pol.Sc.)

Date of Graduation : 16 March 2011

ABSTRACT

The research study on “An Analytical Study of Buddhist Ethics for Public Administration in the Reign of King Rama I in Conformity to Traibhumilokavicchayakatha” is aimed at presenting the concept of public administration in the reign of King Rama I in order to apply to the successive and present situation of public administration by analyzing from the essence of ethics mentioned in the book entitle “Traibhumilokaviniccayakatha” written by the order of King Rama I

Result from the study says that :

The public administration in the reign of King Rama I followed the patterns and the ways of those of the previous successive kings which had been traced back to the time of Sukhothai period, especially to the reign of King Lithai who was himself the author of “Tebhumikatha” or “Traibhum Phraruang”. And as inspired by this Buddhist scripture, King Rama I ordered Phraya Dhammapricha to have written the book “Traibhumilokakatha” in his reign.

The subject study of this “Traibhumilokavinicchayakatha” is similar to that of “Tebhumikatha” or the so-called “Traibhum Phraruang” of King Lithai, that is the descriptive explanation of the “Three Worlds” (Traibhum), i.e., the human, the heavens, and the hells, conclusive with the immortal world or supra-mundane world- nibbana. In the light of the means in public administration, practical ways of them are to be mentioned:

The influence of principal ethics from Traibhumilokavinicchayakatha has been interpreted and applied to all aspects of public administration in Thailand from time to time.

Above all, the objectives of this book, as in the case of “Traibhum Phraruang”, aims to enhance people to believe and follow the way of Kamma and Vipāka, the volitional action, and the result, such as “Do good, receive good”, i.e. whatever a man acts, it shall yield to the result of their birth in the next life; tormented beings in the hells, human beings in this world, or happy beings in the heaven. Lastly, if they want to escape from world of the said realms, they can practice beginning from following wholesome course of action, leading their life to the Eightfold Noble Paths, until the attainment of nibbana in the last life.